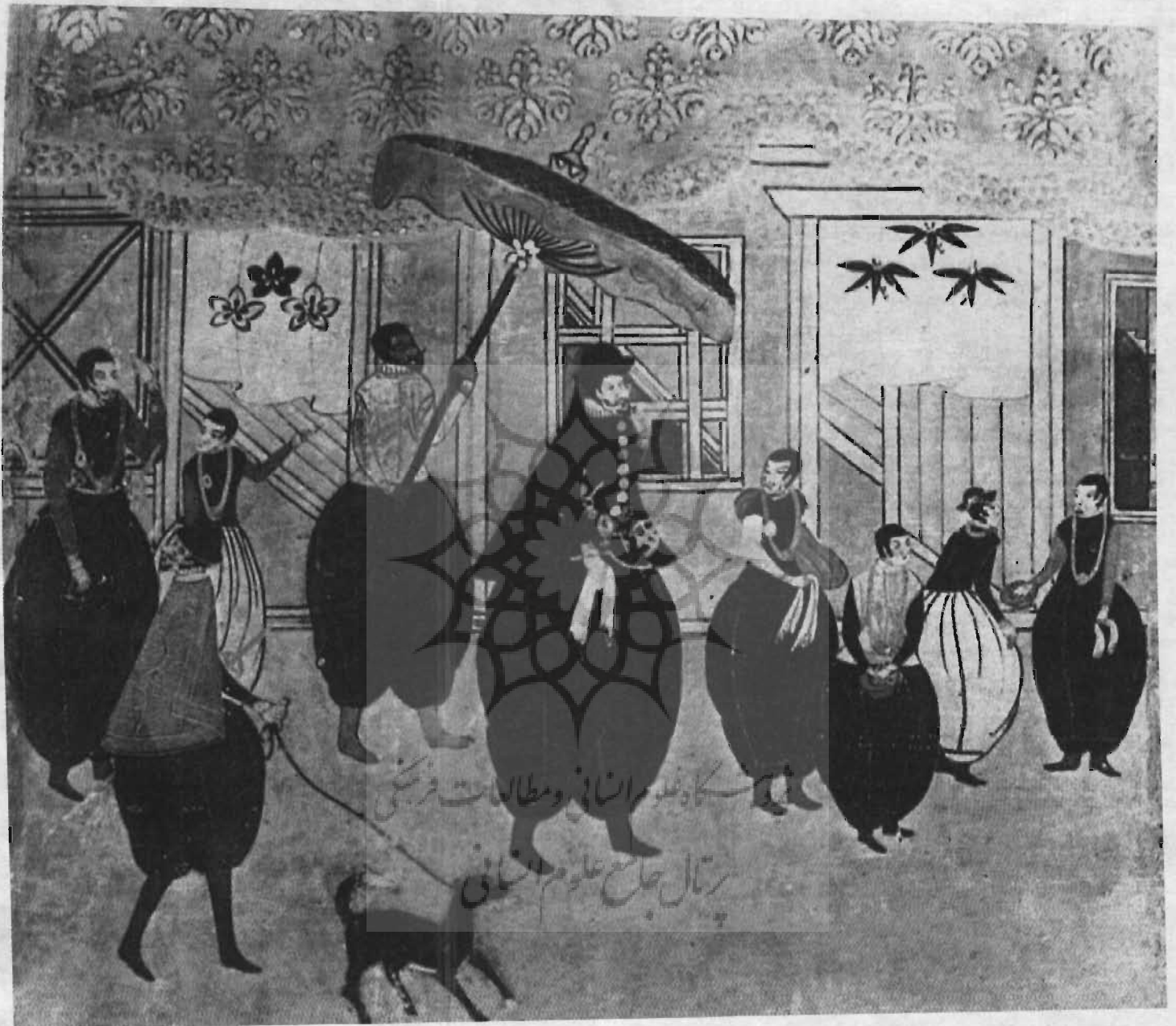

ژاپن در نقشه‌های اولیه پر تعالی

نوشته آلفردو پینهیرو مارکز

این پرده ژاپنی متعلق به قرن شانزدهم، ورود بر تعالی‌ها را به سرزمین آفتاب تابان نشان می‌دهد و نمونه‌ای بارز از هنر نان بان ژاپنی است که گشتی‌های اروپایی، افراد و کالا را نشان می‌دهد.

قدم بر خاک ژاپن گذاشتند. رسیدن آنها به ژاپن نشانگر آغاز مبادله‌ای فرهنگی و نمونه بود که حدود یکصد سال دوام پیدا کرد و منشأ استغنائی مستقابل و یکسان ژاپنی‌ها و پرتغالی‌ها گردید.

نقشه‌برداری یکی از زمینه‌هایی بود که این تماس فرهنگی در آن امکان بیان پیدا کرد. پرتغالی‌ها در آن زمان استادان فنون دریانوردی و نقشه‌سازی بودند و با آشنا شدن تدریجی آنان با مجمع‌الجزایر ژاپن، نقشه آنرا در نقشه‌های دریایی و جغرافیایی خود وارد کردند و از این طریق به شناساندن ژاپن در اروپا، که دارای طرفداران زیادی برای این نقشه‌ها بود، کمک کردند.

اروپای اواخر قرون وسطی اطلاعاتی بسیار اندک درباره ژاپن داشت. و این اطلاعات در هم ریخته و تخیلی هم عمدتاً از تنها منبع موجود آن زمان، یعنی سفرنامه مارکوپولو، استخراج شده بود. با وجود اینکه این مسافر ونیزی هرگز به ژاپن نرسیده بود، درباره سرزمینی افسانه‌ای به نام سی‌پانگو مطالبی نوشته بود که کریستف کلمب در اولین مسافرتش در سال ۱۴۹۲ امیدوار بود آنرا پیدا کند. پرتغالی‌ها اولین افرادی بودند که موفق به پیدا کردن راه دریایی به هندوستان و خاور دور شدند و در اوایل دهه ۱۵۴۰ گروهی ماجراجو که فرمان مستندز بینتو (نویسنده سفرنامه مهیج پرگریناسان هم در بین آنان بود، اولین غربی‌هایی بودند که

یک پرتغالی به نام تومه پیرز، اولین نویسنده غربی بود که نام ژاپن (Jampon) را در اثر دیگری، به جز نقشه، یعنی در کتاب خود بنام اسوما اورینتال (۱۵۱۲ - ۱۵۱۵) بکار برد. بنا به گفته پروفیسور آرماندو کورتزان اولین تصویر دقیق ژاپن بعد از دیدار غربی‌ها، در یک نقشه بی‌نام مؤلف پرتغالی (حدود ۱۵۵۰) که در کتابخانه والسیلیانا در ایتالیا نگهداری می‌شود، دیده شده است. این نقشه در عین حال اولین نقشه اروپایی است که در آن نام ژاپن به چشم می‌خورد.

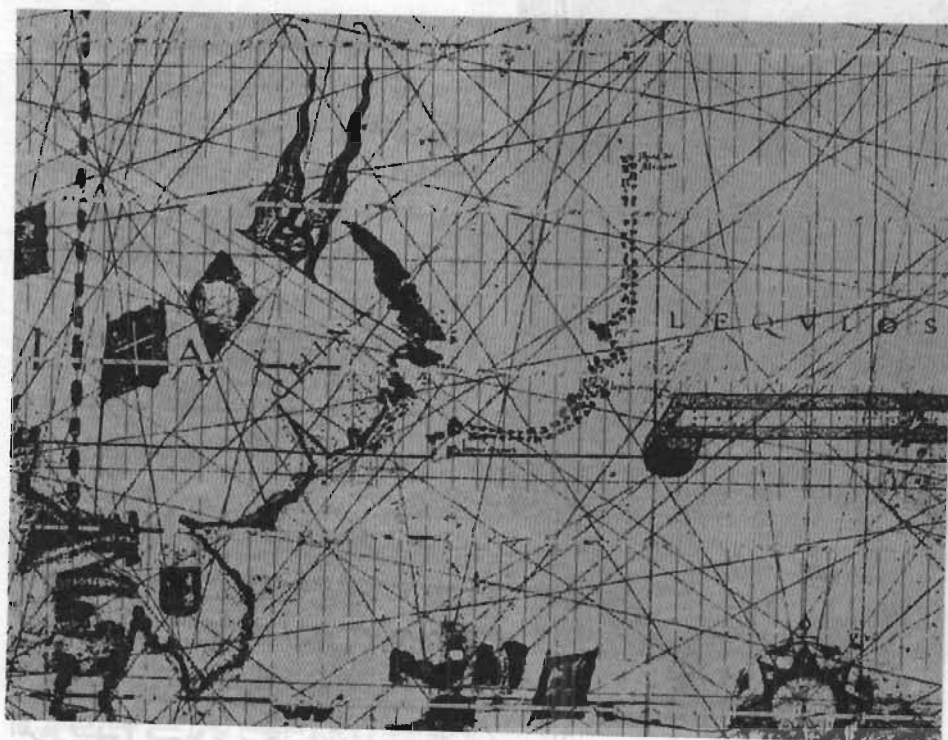
ژاپن قبلاً بصورتی حدسی در تعدادی از نقشه‌های اروپایی مخصوصاً در اینسولاریوم ایلوستراتوم اثر نقشه‌کش آلمانی هنریک مارتلوس (حدود ۱۴۹۰) و در آثار تعدادی از نقشه‌کشان پرتغالی مانند فرانسیسکو رودریگت (۱۵۱۵)، پدرو رینل (حدود ۱۵۱۷)، لویو هوم رینتر (حدود ۱۵۱۹) بر پایه اطلاعات دست دوم گردآوری شده در مشرق زمین، مالاکا و هندوچین دیده شده بود.

در دهه‌های ۱۵۵۰ و ۱۵۶۰، پاتولو خورلانی و جیاکومو گاستالدی نقشه‌کشهای ایتالیایی نقشه‌هایی بر پایه اطلاعات گرفته شده از آثار سن فرانسیس گز اوپه مبلغ اسپانیایی که در سرزمین‌های آسیایی مستعمره پرتغال تبلیغ مسیحیت می‌کرد، و نه از گزارشات مارکوپولو، کشیدند. ولی این نقشه‌ها برخلاف نقشه‌های پرتغالی که برای نشان دادن مجمع‌الجزایر ژاپن در نقشه‌های اروپایی وسیعاً تصویربرداری می‌شد، طرفدار زیادی نداشت. در این زمان نفوذ دو برادر پرتغالی به نام‌های «لوپو» و «دیاگو هوم» شدیداً احساس می‌شد. بین سالهای ۱۵۶۰ و ۱۵۸۰ پرتغالی دیگری به نام بارتولمو وئلو نقشه‌هایی کشید که در آن موقعیت و وضع قرار گرفتن جزایر نسبت به یکدیگر با دقت فراوانی نشان داده شده بود. در ۱۵۶۹ گرادوس مرکاتور، نقشه‌کش فلاندری، نقشه گاستالدی، را با نقشه بدون مؤلف سالهای ۱۵۵۰ ترکیب کرد. در سال ۱۵۷۰ زمانیکه ابراهام اورتیلوس، اهل آنتورپ، ژاپن را در اطلس خود وارد کرد از مدل بارتولمو وئلو پیروی کرد.

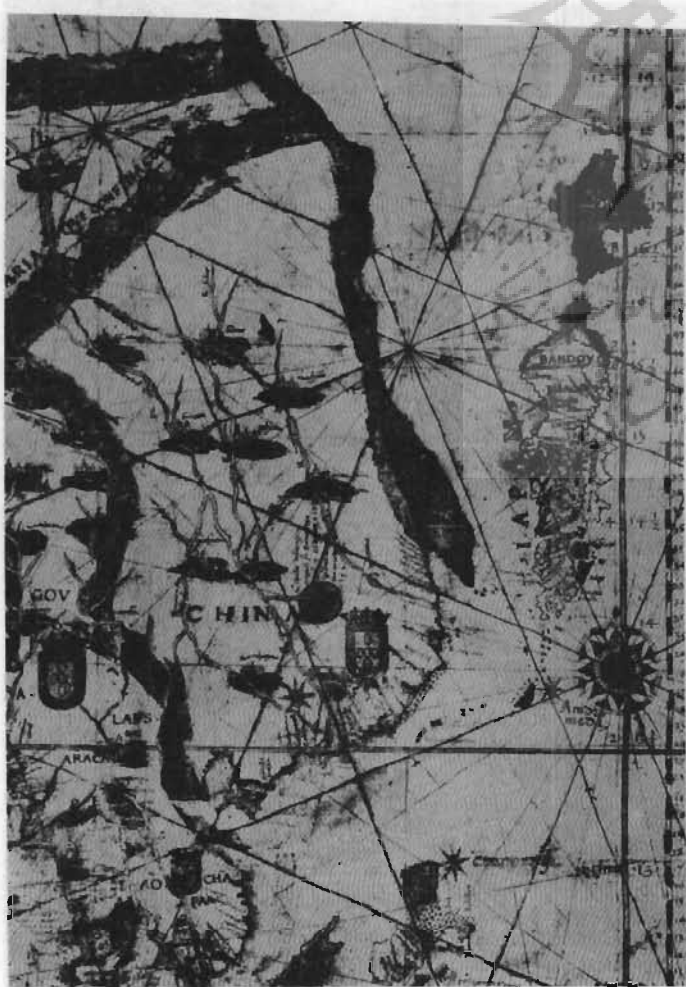
در همان زمان نوعی نقشه دیگر، توسط نقشه‌کشان پرتغالی تهیه می‌شد که مجمع‌الجزایر ژاپن را بصورت چهار ماه هلالی شکل که انتهای آنها به طرف جنوب قرار گرفته بود نشان می‌داد. این مدل برای اولین بار در اطلس پرتغالی بدون مؤلفی که همراه کتاب دریانوردی در سال ۱۵۶۰ منتشر شد، دیده می‌شود. با وجود اینکه این نقشه از نقشه بارتولمو وئلو صحت کمتری داشت، وسیعاً در اروپا پذیرفته شد، چون در آنجا فرنان واز دورادو (نقشه‌کشی پرتغالی، متولدگوا، از مادری هندی) در بسیاری از اطلس‌هاییکه بین سالهای ۱۵۶۰ و ۱۵۷۰ تهیه کرد از آن استفاده کرد و توزیع نمود و بدین طریق این مدل اغلب به نام «نوع واز دورادو» شناخته می‌شود. حدود اواخر قرن شانزدهم نقشه‌های دقیق‌تری را لویش تیخیرا، نقشه‌کش پرتغالی تهیه می‌کرد و پسر او ژان تیخیرا آلبرناز، در نیمه اول قرن هفدهم، کیفیت این نقشه‌ها را بهبود بخشید.

پرتغالی‌ها مسؤلیت تهیه اولین تصاویر ژاپن را در اروپا بعهده داشتند، ولی تهیه این نقشه‌ها فقط از طرف خود آنها نبود و چنین فکر می‌شود که نقشه‌های ژاپنی منبع اصلی نقشه‌های آنها بوده است، مخصوصاً در دوره‌های اولیه و علی‌الخصوص در آثار لوبوهوم که نفوذ نقشه‌های سبک جیوگی (Gyogi) را می‌توان در آنها بوضوح دید.

بعلاوه بطوریکه پروفیسور کازوتاکا او نو از دانشگاه اوزاکا، نشان داده، پیشرفت نقشه‌های جدید زمین‌شناسی و دریایی ژاپن بر پایه نقشه‌های پرتغالی بوده است تا

بخشی از یک نقشه اثر نقشه‌کش گنم پرتغالی از اواسط قرن شانزدهم که ممکن است قدیمی‌ترین تصویر ژاپن در نقشه‌های اروپایی باشد. این نقشه اکنون در کتابخانه والسیلیانا در رم نگهداری می‌شود.

در این نقشه که نقشه‌کش پرتغالی بارتولمو وئلو در سال ۱۵۱۶ آنرا کشیده است، ژاپن صحیح‌تر نشان داده شده است. (کتابخانه آکادمی هنرهای زیبا، فلورانس).

هلندی، برخلاف آنچه که قبلاً فکری کرده‌اند. این نفوذ در قرن شانزدهم آشکار شد و مدت ۲۰۰ سال ثمره آن دیده می‌شد، حتی پس از اینکه روابط پرتغالی‌ها با ژاپن قطع گردید.

این نفوذ متقابل در نقشه‌کشی مسلماً یکی از جالب‌ترین زمینه‌های مبادلات فرهنگی بین دو ملت کاملاً متفاوت و در عین حال اینهمه نزدیک به یکدیگر است که الگویی را برای رابطه صلح‌آمیز و ثمربخش بین تمدن‌های شرق و غرب در قرن شانزدهم قرار داد.

نقشه‌های این صفحه نشان می‌دهد که نقشه‌کشی پرتغال با صحت روزافزونی ژاپن را در نقشه‌ها نشان داده است. نقشه زیر مربوط به سال ۱۵۷۱ است و ژاپن را به شکل ماه نیمه نشان می‌دهد. این نقشه اکنون در آرشیو ملی پرتغال در لیسبون نگهداری می‌شود. در نقشه بالا که در سال ۱۶۴۰ یک دانشجوی مدرسه نقشه‌کشی تأسیس شده بوسیله خانواده تیمخیرا آنرا کشیده است، ژاپن با دقت بیشتری نشان داده می‌شود. (کتابخانه بندر تولون، فرانسه).

آلفردو پینهیرو مارکز پرتغالی، استاد تاریخ در دانشگاه کویمبرا است. جدیدترین انتشارات او شامل کتب زیر است:

Origem e desenvolvimento da cartografia Portuguesa na epoca dos descobrimentos (۱۹۸۸ به اسپانیایی) و تعیین تاریخ قدیم‌ترین نقشه پرتغالی (۱۹۸۹، به انگلیسی). او در حال حاضر سرگرم تهیه یک کتابشناسی بین‌المللی درباره اکتشافات و برخوردهای ماوراء دریاها است و به عنوان هماهنگ‌کننده در هیأت پرتغالی برای نمایشگاه بین‌المللی ۱۹۹۲ سویل خدمت می‌کند.

